

IN MEMORIAM DR. D.S. BROWN (1935-2004)

A.C. van Bruggen

In memoriam Dr. D.S. Brown (1935-2004)

This short appreciation of the noted malacologist David Seymour Brown draws attention to his highly important work on African freshwater snails and is not meant to be a fully fledged obituary. In fact, this article is a mixture of basic data and personal reminiscences. Incidentally, his book on the freshwater gastropods of Africa makes him qualify as one of the most important freshwater malacologists of the past century.

Op 25 maart 2004 overleed in Haywards Heath na een langdurig ziekbed de bekende malacoloog Dr. David Seymour Brown. Hij speelde een belangrijke rol in het onderzoek van de zoetwaterslakken van Afrika en is zeker in dat opzicht één van de belangrijkste malacologen van de 20ste eeuw geweest. Omdat velen hem op de internationale malacologencongressen ontmoet hebben is het hier de plaats even bij zijn levensloop stil te staan.

David Brown werd geboren in 1935 in Westcliff-on-Sea (Essex, Engeland) en verkreeg zijn doctoraat (Ph.D.) van de University of London in 1959. Zijn dissertatie behandelde het voedsel van twee soorten eendagsvliegen (Ephemeroptera), zoetwaterorganismen dus. In datzelfde jaar werd hij aangesteld bij de externe wetenschappelijke staf van de Medical Research Council of Great Britain waar hij tot zijn pensioen in 1999 bleef. Al direct werd hij ingeschakeld bij studies betreffende de zoetwaterslakken die in Afrika als tussengastheer van bilharziaparasieten fungeren. Deze slakken behoren tot de familie Planorbidae, genus *Bulinus* sensu lato, een tropische groep van links gewonden niet-afgeplatte posthoornslakken. Wormen van het geslacht *Schistosoma* (Trematoda, fylum Platyhelminthes) leven eerst in deze zoetwaterslakken voordat ze op mens (en dier) overstappen – de voortplanting van de wormen verloopt dan weer via urine en faeces van de gastheer, die in water met slakken terecht moeten komen. De naam schistosomiasis wordt voor het ziektebeeld gebruikt; het

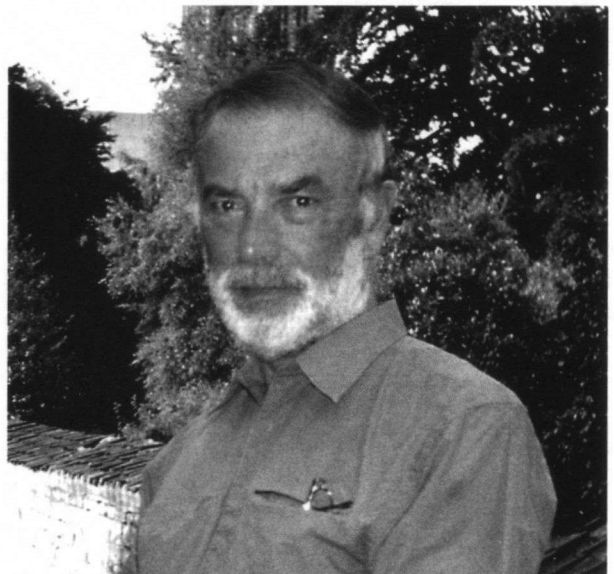

Fig. 1. Dr. D.S. Brown, juli 2003 (foto verkregen via Julia Brown).

synoniem bilharzia(sis) dankt zijn naam aan de ontdekker, de Duitse arts Bilharz. In 1981 verleende de University of London David Brown bovendien nog een doctorgraad (D.Sc.).

Aanvankelijk gestationeerd in London in het Natural History Museum werd Dr. Chris Wright daar zijn eerste leermeester; zijn tweede mentor werd de vooraanstaande Deense malacoloog Georg Mandahl-Barth. Al spoe-

dig werd Brown het veld ingezonden om de slakken ter plaatse te bestuderen, wat resulteerde in reizen in de periode 1960-1995 naar (in chronologische volgorde) Gambia, Ethiopië, Zuid-Afrika, Zimbabwe, Mozambique, Kenia, Tanzania, Gabon, Malawi, Namibië en Senegal. Deze reizen resulteerden in grote collecties van soms ten dele levend materiaal wat ook in het laboratorium verder gekweekt werd. Vaak was er sprake van een langdurig verblijf, zoals bijvoorbeeld in Zuid-Afrika (bij elkaar ongeveer drie jaar in de standplaatsen Nelspruit, Durban en Potchefstroom) en Kenia. Vanaf 1976 werkte hij vanuit het Londense museum als vaste basis; toen ook ging de familie in Haywards Heath wonen.

David Brown publiceerde regelmatig over zijn onderzoek dat ook (soms duidelijk vernieuwende) biochemische elementen omvatte; overigens bleef hij klassiek systematicus in hart en nieren. In 1971-1976, de periode dat hij in Kenia werkte, begon hij aan zijn boek over de zoetwaterslakken van Afrika. De gegevens over dit onderwerp zijn in ten minste vier talen over meer dan twee eeuwen in talrijke publicaties verspreid en het materiaal ligt in minimaal een dozijn musea – Brown baseerde zich op eigen onderzoek en de literatuur en slaagde er in alles in een strak kader overzichtelijk bijeen te brengen. Dat boek werd in 1980 gepubliceerd en werd een onmiddellijk succes. Vanwege de medische invalshoek heeft onderzoek aan zoetwatermollusken in de tropen altijd veel aandacht (en geld!) gekregen en de brede opzet van zijn gezaghebbend werk maakte het een onmisbare basis voor onderzoekers in dit veld in de ruimste zin des woords. Het boek raakte vrij spoedig uitverkocht en nieuwe gegevens bleven binnenstromen, zodat na veertien jaar een tweede druk kon verschijnen (1994).

David Brown was een uitstekend werker in het veld die vaak ook interessant materiaal van andere diergroepen meebracht. Daarvan kon ik in 1969 als eerste een landslak, *Gulella browni* (Pulmonata, Streptaxidae) van noordelijk Zoeloeland en Mozambique, beschrijven (zie fig. 2). Andere soorten die naar hem genoemd zijn vinden we o.a. bij zoetwaterslakken en eendagsvliegen (heel toepasselijk gezien zijn dissertatie!).

Wij ontmoetten elkaar voor het eerst in Zuid-Afrika toen David en Julia in Durban kwamen wonen (januari 1964-juli 1965) en wij in Pietermaritzburg (een afs-

tand van slechts een uur rijden) werkten. In die tijd hadden we vrij regelmatig contact via wederzijdse 'dinner parties' en leerden we de Browns goed kennen; snel werden we goede vrienden. Later in Europa kwamen we elkaar frequent tegen tijdens ons jaarlijks verblijf in het museum te Londen en op de malacologische congressen. David Brown was een rustig werker die altijd een goed en interessant verhaal kon houden. In Londen gingen we de toestand in Afrika regelmatig tussen de middag in de 'pub' bespreken. Ook bezochten we het gezin in Haywards Heath en later, na mijn pensionering, zagen we beiden nu en dan op onze zomerse malacologielunches in Londen.

Ik heb altijd grote bewondering gehad voor David Brown's zorgvuldige werk. Ik had ooit de aanwezigheid van een bepaalde zoetwaterslak in Namibië gerapporteerd; deze enigszins uitzonderlijke vondst werd getraceerd, nagetrokken, geverifieerd en daarna pas in zijn boek opgenomen. Hetzelfde geldt voor een vondst van een geïmporteerde Amerikaanse soort, waar ik geheel in de fout was gegaan. Dankzij hem heb ik dat later recht kunnen zetten.

Zijn boek over de zoetwatermollusken van Afrika zal nog lang het belangrijkste werk over deze diergroep blijven – hij schiep zichzelf een monument van formaat, het uitgangspunt voor een ieder die zich met deze groep of de medische implicaties daarvan nu en in de toekomst zal bezighouden.

Mijn vrouw en ik bewaren een warme herinnering aan een goede vriend – hij ruste in vrede.

Een aantal van bovenstaande gegevens ontleende ik aan een ongepubliceerde autobiografie ons ter hand gesteld door Julia Brown.

Literatuur

- BROWN, D.S., 1980. Freshwater snails of Africa and their medical importance: i-x, 1-487. London, Taylor & Francis.
- BROWN, D.S., 1994. Freshwater snails of Africa and their medical importance. Second edition: i-x, 1-608. London, Taylor & Francis.
- BRUGGEN, A.C. VAN, 1969. Studies on the land molluscs of Zululand, with notes on the distribution of land molluscs in Southern Africa. Zool. Verh. Leiden 103: 1-116.

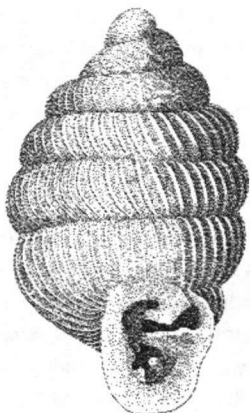

Fig. 2. Holotype van *Gulella browni* Van Bruggen, 1969 (tek. H. Heijn, ontleend aan Van Bruggen, 1969).

Adres van de auteur:
Nationaal Natuurhistorisch Museum
Postbus 9517
2300 RA Leiden
E-mail 1: bruggen@naturalis.nnm.nl
E-mail 2: acvanbruggen@hetnet.nl